

УДК 331.25(477)

JEL H55, G23

DOI 10.32782/2786-765X/2025-11-35

Цвігун І.А.

доктор економічних наук,
професор кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2752-267X>

Савіцька С.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1739-3536>

Місінкевич О.П.

директор,
Філія Хмельницькагропромпродуктивність
НДІ «Уркагропромпродуктивність»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9417-4905>

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ КРАЇН ЄС І УКРАЇНИ

У статті проаналізовано вплив демографічних чинників на реформування пенсійних систем країн Європейського Союзу та України. Розглянуто основні тенденції демографічного розвитку, зокрема старіння населення, зниження народжуваності, збільшення тривалості життя та міграційні процеси, що визначають фінансову стійкість пенсійних систем. Досліджено досвід держав ЄС щодо адаптації пенсійних моделей до нових умов шляхом підвищення пенсійного віку, запровадження накопичувальних елементів і стимулювання зайнятості осіб старшого віку. Визначено проблеми української пенсійної системи: дефіцит Пенсійного фонду, високий рівень тінізації зайнятості, слабкий розвиток накопичувального рівня. Обґрунтовано потребу комплексного реформування, спрямованого на посилення фінансової стабільності та наближення до європейських стандартів соціальної політики.

Ключові слова: демографічні чинники, реформування пенсійних систем, пенсійне забезпечення громадян, старіння населення, середня пенсія, пенсійний вік, фінансова грамотність громадян.

Постановка проблеми. Сучасні пенсійні системи країн Європейського Союзу та України перебувають під значним тиском з боку демографічних змін, зокрема процесів старіння населення, зниження народжуваності, збільшення тривалості життя та міграційних потоків. Зміна вікової структури населення призводить до зростання навантаження на працююче населення та ускладнює фінансову стійкість солідарних пенсійних моделей.

Для України ця проблема є ще більш загостреною через поєднання демографічної кризи, економічної нестабільності та впливу військового конфлікту, що спричиняє суттєве скорочення трудових ресурсів і збільшення соціальних витрат. У країнах ЄС, попри вищий рівень економічного розвитку, також спостерігаються подібні виклики, які стимулюють пошук нових моделей пенсійного забезпечення, зокрема впровадження багаторівневих систем, підвищення пенсійного

віку та розвиток приватного пенсійного страхування.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу й порівняння досвіду реформування пенсійних систем у відповідь на демографічні виклики, а також визначення напрямів, які можуть бути адаптовані для українських реалій. У світлі глобальних демографічних тенденцій та внутрішніх соціально-економічних трансформацій формування стійкої пенсійної системи є стратегічним завданням для забезпечення соціальної безпеки та міжпоколінної справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Демографічна ситуація, яка проявляється в суспільстві, вже на протязі багатьох десятиріч, має значний вплив на функціонування і подальший розвиток пенсійних систем країн ЄС і України. Дослідженню цих питань присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Науковці Інституту

демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України відмічають, що демографічна криза виступає одним із найсерйозніших викликів сучасного розвитку суспільства і відіграє ключову роль у фінансовому забезпеченні солідарного рівня вітчизняної пенсійної системи [5]. Рудик В., досліджуючи ключові демографічні загрози для пенсійної системи України – міграцію, війну, старіння населення – відмічає, що необхідне адаптивне її реформування [10]. Парфонов Я. у своїх наукових публікаціях відмічає, що солідарна система вичерпала себе; потрібен запуск накопичувального рівня та модернізація параметрів пенсійного віку [15]. Питанням вивчення досвіду функціонування пенсійних систем країн ЄС і визначення основних пріоритетів їх реформування на найближчу перспективу присвячені наукові праці Зеленка В. [4], Пікуса Р., Циганка О. [9]. Важливе значення для проведення оцінки і визначення впливу демографічних факторів на стан пенсійних систем європейських країн мають наукові публікації в зарубіжних виданнях та відповідні звіти міжнародних фінансових організацій [11; 12; 13; 14].

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених аналізу демографічних чинників та їх впливу на функціонування пенсійних систем, низка важливих аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Недостатньо досліджено ефективність поєднання солідарного, накопичувального та добровільного рівнів пенсійного страхування за умов демографічного дисбалансу. Для України особливо актуальними залишаються питання адаптації європейських підходів до національних реалій, формування стратегії поступового впровадження накопичувальної системи, а також визначення механізмів підвищення участі громадян у легальному ринку праці.

Мета статті – виявлення та аналіз впливу основних демографічних чинників (старіння населення, народжуваність, міграція, зміни структури працездатного населення) на процеси реформування пенсійних систем країн Європейського Союзу та України, а також формулювання рекомендацій щодо адаптації пенсійної політики України в умовах демографічних викликів.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасних соціально-економічних умовах реформування пенсійних систем постає як один із ключових напрямів державної політики як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні. Основним каталізатором цих змін виступають демографічні процеси:

зростання тривалості життя, зниження рівня народжуваності, старіння населення, масштабні міграційні потоки. Усе це зумовлює зростання навантаження на солідарні пенсійні системи, зменшення кількості працюючих осіб на одного пенсіонера, а отже – і фінансову нестабільність пенсійного забезпечення.

У країнах Європейського Союзу спостерігається загальна тенденція до старіння населення. За даними Eurostat, частка осіб віком 65 років і старше зросла з 16,4 % у 2004 році до 21,6 % у 2024 році. Найбільше зростання зафіксовано в Греції (+3,2 п.п.), Латвії (+3,2 п.п.) та Португалії (+3,2 п.п.) Очікується, що до 2070 р. вона зросте до ~30 %. При цьому частка працездатного населення (20-64 р.) зменшиться з ~59 % до ~51 % [6]. Це зменшує кількість працездатного населення та збільшує навантаження на пенсійні системи.

У доповіді європейських фінансових організацій зазначається, що старіння населення матиме суттєвий макроекономічний і фінансовий вплив: зменшення пропозиції праці, тиск на продуктивність, підвищення витрат на пенсії, охорону здоров'я й догляд за старими [13]. У 2021 році витрати на пенсії в країнах ЄС становили 12,9 % від ВВП, що еквівалентно 1 882 млрд. євро. Найвищі витрати спостерігалися в Греції (16,4 % від ВВП), Італії (16,3 %) та Австрії (15,0 %) [12]. Це свідчить про високий рівень фінансового навантаження на державні бюджети.

Пенсійна система України нині перебуває під впливом низки глибоких структурних проблем, які істотно обмежують її результативність і заважають повноцінно виконувати головне завдання – гарантувати громадянам похилого віку гідний рівень життя. Одним із найсерйозніших викликів сучасного етапу розвитку суспільства є демографічна криза. На думку дослідників Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, саме демографічні тенденції мають визначальний вплив на функціонування пенсійної системи, основу якої становить перший, солідарний рівень [5].

Як показують дослідження з 1991 року населення України зменшилось з понад 50 мільйонів до близько 31 мільйона осіб у підконтрольних уряду районах. Прогнозується, що до середини століття населення може зменшитись до 25 мільйонів осіб, а до 2100 року – до 15 мільйонів [6]. Про те, що відбуваються процеси старіння населення свідчать дані про підвищення питомої ваги громадян пенсійного віку. Так частка осіб віком 65 років і старше зросла з 16,4 % у 2004 році

до 21,6 % у 2024 році. Прогнозується, що до 2050 року ця частка може досягти 30 % [7]. Війна, економічні труднощі та низька якість життя сприяють масовій еміграції молоді та працездатного населення, що зменшує кількість платників внесків до Пенсійного фонду.

Таким чином демографічна ситуація дійсно виступає фундаментальним чинником стабільності пенсійних систем як країн ЄС, так і України та має значний вплив на функціонування і подальший їх розвиток. Основні механізми цього впливу відображені у таблиці 1.

Демографічні процеси безпосередньо визначають співвідношення між кількістю платників внесків і одержувачів пенсій, що є ключовим чинником у системах із солідарним принципом фінансування. Зниження народжуваності та старіння населення призводять до скорочення кількості осіб працездатного віку, які сплачують страхові внески, і водночас до зростання частки пенсіонерів. Це підвищує навантаження на солідарну систему та створює ризики її дефіциту. Збільшення тривалості життя розширює період отримання пенсій, що вимагає або підвищення пенсійного віку, або збільшення обсягів надходжень до Пенсійного фонду.

Масова трудова еміграція зменшує базу платників внесків у країні, тоді як повернення пенсіонерів або їхнє проживання в Україні збільшує навантаження на систему. Високий рівень тіньової зайнятості та неофіційної праці знижує обсяг надходжень до Пенсійного фонду, посилюючи фінансові дисбаланси.

Дослідження стану пенсійної системи України показує, що кількість пенсіонерів у 2025 році налічується близько 10,3 млн. осіб, що є зменшенням на понад 1,8 мільйона пенсіонерів порівняно з 2015 роком [2]. Середня пенсія в країні на кінець 2024 року становила 5789 грн., що є нижчим за рівень бідності. Варто зазначити, що 26% пенсіонерів

отримують менше 3000 грн. на місяць. Станом на жовтень 2025 року середня пенсія в Україні становить 6 410 грн (приблизно 133 євро) [7]. Для порівняння, у країнах Західної Європи цей показник значно вищий. Так у Німеччині вона становить 1400 євро, у Франції – 1200 євро, Данії – 1800 євро, Норвегії – 2000 євро. У країнах Східної Європи, таких як Угорщина, Латвія, Румунія та Болгарія, середні пенсії також вищі за українські, коливаючись від 300 до 400 євро [6].

Якщо аналізувати коефіцієнт заміщення, який характеризує співвідношення пенсії до середньої заробітної плати, то для українських пенсіонерів він значно нижчий ніж у більшості європейських країн. В Україні середня пенсія становить лише 28% від середньої заробітної плати, тоді як у країнах ЄС цей показник досягає 58% [6]. Це свідчить про значну різницю в рівні пенсійного забезпечення між Україною та країнами ЄС.

У науковому середовищі відмічають, що євроінтеграційні процеси України також мають вплив і на її пенсійну сферу, на подальше проведення реформи вітчизняної пенсійної системи [4; 8; 9; 10; 15]. Українське пенсійне законодавство передбачає формування сучасної багаторівневої пенсійної моделі в основу якої покладені базові принципи більшості європейських країн. У країнах ЄС існує різноманіття пенсійних систем, які характеризуються використанням багатьох типів пенсійних програм, серед яких домінують перерозподільчі і накопичувальні. Тому досвід їх застосування може бути корисним для України.

Тенденції у демографічній сфері є характерними і для країн Європейського Союзу і України. Країни ЄС стикаються з подібними демографічними викликами, такими як старіння населення та зменшення кількості працездатного населення. Високі витрати на

Таблиця 1

Основні механізми впливу демографічних процесів на пенсійну систему

№п/п	Ключові напрями	Зміст
1.	Фінансовий тиск на солідарну систему	Зменшення кількості платників і збільшення тривалості виплат, призводить до дисбалансу між працездатним населенням та одержувачами пенсій. Має місце додаткове навантаження на Пенсійний фонд
2.	Необхідність перегляду пенсійного віку	Підвищення віку виходу на пенсію як відповідь на зростання тривалості життя.
3.	Попит на накопичувальні схеми	Потреба у диверсифікації джерел пенсійного доходу.
4.	Поглиблення соціальної нерівності	Демографічні зміни по-різному впливають на різні соціальні групи (жінки, малозабезпечені, мігранти).
5.	Зменшення фіскальної стійкості:	Демографія прямо впливає на бюджетну збалансованість пенсійного фонду.

Джерело: [3; 9]; власні розробки авторів

пенсії можуть призвести до дефіциту державних бюджетів, що спричиняє фінансову нестабільність. Також мають місце прояви соціальної нерівності, коли різні групи населення мають неоднаковий доступ до пенсійних систем та їхніх переваг. Однак завдяки стабільним економікам та ефективним пенсійним системам вони здатні забезпечувати високий рівень пенсійного забезпечення.

В Україні демографічні проблеми, зокрема зменшення чисельності населення та високий рівень еміграції, ускладнюють фінансування пенсійної системи та забезпечення гідного рівня пенсій. Велика частина економіки залишається в тіні, що обмежує надходження до Пенсійного фонду та знижує фінансову стабільність системи. Тривала війна спричиняє додаткові витрати на соціальне забезпечення та зменшує економічну активність, що негативно впливає на пенсійну систему. Зазначені проблеми та виклики значно ускладнюють становище українських пенсіонерів та подальше проведення пенсійної реформи.

Для підвищення стійкості пенсійних систем країн ЄС і України до демографічних викликів необхідно і надалі проводити їх реформування. Одним із основних напрямків

вважається подальший розвиток багаторівневої системи пенсійного забезпечення (таблиця 2). Можливість використовувати перерозподільчі і накопичувальні пенсійні програми дасть можливість громадянам пенсійного віку диференціювати джерела своїх пенсійних доходів.

Більшість країн ЄС, на сучасному етапі проведення пенсійної реформи, підвищують пенсійний вік з врахуванням здоров'я і специфіки професії. Запровадження диференційованого підходу до пенсійного віку, який враховує стан здоров'я, тривалість трудового стажу та особливості роботи (наприклад, важкі чи шкідливі умови праці), дозволить зробити систему більш справедливою та ефективною. В Україні і у європейських країнах такі заходи у пенсійній сфері викликають значні дискусії у суспільстві. Тому з боку урядів країн потрібно проводити досить обґрунтований підхід до реалізації цього питання.

Враховуючи сучасний стан справ у демографічній сфері важливою рекомендацією для вдосконалення функціонування пенсійних систем країн ЄС і України є підтримка і заохочення праці осіб пенсійного віку. Для цього при працевлаштуванні пенсіонерів потрібно

Таблиця 2

Реформування пенсійних систем країн ЄС і України на найближчу перспективу

№п/п	Країни ЄС	Україна
1.	Підвищення пенсійного віку. Багато країн ЄС підвищують пенсійний вік у відповідь на старіння населення.	Підвищення пенсійного віку. Обговорюються законодавчі проекти, які передбачають поетапне підвищення пенсійного віку з 60 до 61 року.
2.	Зміна структури пенсійних систем. Країни ЄС прагнуть до диверсифікації своїх пенсійних систем.	Впровадження накопичувальної системи. Планується введення обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, що дозволить громадянам накопичувати кошти на пенсію в окремих пенсійних фондах.
3.	Підтримка праці осіб пенсійного віку. У деяких країнах ЄС дозволяють пенсіонерам заробляти кошти без сплати податків, щоб стимулювати їх до продовження трудової діяльності після досягнення пенсійного віку	Заохочення праці осіб пенсійного віку. Збереження часткових пенсійних виплат при роботі. Введення податкових пільг для роботодавців, які працевлаштовують пенсіонерів. Організація професійного навчання та перекваліфікації для літніх працівників
4.	Проведення освітніх заходів з метою набуття навичок у громадян щодо формування інвестиційних портфелів накопичувальних пенсійних програм	Підвищення фінансової грамотності населення. Проведення освітніх програм, спрямованих на покращення розуміння механізмів пенсійного страхування, важливості накопичень та планування особистих фінансів.
5.		Підвищення офіційної зайнятості. Розширення електронних сервісів для звітності роботодавців. Запровадження жорсткіших штрафів за ухилення від сплати податків. Проведення офіційних кампаній про переваги офіційної зайнятості.
6.		Модернізація адміністрування пенсійної системи. Впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації розрахунку пенсій, обліку страхового стажу та ведення реєстрів пенсіонерів підвищить прозорість та ефективність системи.

Джерело: [9; 11; 12; 14]; власні розробки авторів

створювати відповідні умови, зокрема: збереження часткових пенсійних виплат при роботі; введення податкових пільг для роботодавців, які працевлаштовують пенсіонерів; організація професійного навчання та перекваліфікації для літніх працівників.

Важливою умовою покращення функціонування національних пенсійних систем, на думку багатьох експертів, вважається підвищення фінансової грамотності населення [1]. Проведення освітніх програм, спрямованих на покращення розуміння механізмів пенсійного страхування, дасть змогу громадянам правильно формувати свої інвестиційні портфелі у накопичувальних пенсійних програмах, підкреслить важливість накопичень. Крім того вони набудуть досвіду планувати особисті фінанси відповідно до своїх потреб.

Висновки. Проведені дослідження засвідчили, що демографічні зміни – передусім старіння населення, зниження народжуваності та збільшення тривалості життя – є ключовими детермінантами реформування пенсійних систем як у країнах ЄС, так і в Україні. Ці чинники безпосередньо впливають на фінансову стійкість пенсійних фондів та співвідношення між кількістю платників внесків і пенсіонерів. Країни Європейського Союзу

вже тривалий час адаптують свої пенсійні системи до нових демографічних реалій шляхом поступового підвищення пенсійного віку, розвитку накопичувальних систем, стимулювання пізнішого виходу на пенсію та впровадження гнучких форм зайнятості людей старшого віку.

В Україні, попри впровадження окремих елементів пенсійної реформи, демографічний тиск залишається одним із головних викликів для пенсійної системи. Високий рівень трудової міграції, тінізація зайнятості та низький рівень народжуваності зумовлюють необхідність глибших інституційних і структурних змін. Для забезпечення довгострокової стабільності пенсійної системи України доцільно впроваджувати багаторівневу модель пенсійного забезпечення, активізувати розвиток недержавних пенсійних фондів, удосконалювати механізми страхування та підвищувати фінансову грамотність населення.

Таким чином, демографічна ситуація виступає фундаментальним чинником стабільності пенсійної системи. Її зміни вимагають постійного коригування пенсійної політики – зокрема, реформування вікових параметрів виходу на пенсію, розвитку накопичувальних рівнів системи та стимулювання зайнятості молоді.

Бібліографічний список

1. Богомолов О. Є. Соціальна довіра як основа ефективної пенсійної реформи. *Соціально-трудова відносина: теорія і практика*. 2020. № 1(11). С. 58–65.
2. Державна служба статистики України: Офіційний вебсайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Дудкін О. В. Демографічні виклики пенсійної системи України: аналіз та перспективи реформування. *Економіка України*. 2023. № 5. С. 45–58.
4. Зеленко В. Реформування пенсійної системи України у світлі європейських стандартів: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 202 с.
5. Лібанова Е. В Україні буде депопуляція. *Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України*. 2024. URL: https://lb.ua/society/2024/01/26/595542_ukraini_bude_depopulyatsiya.html.
6. Статистичний офіс ЄС (Євростат): Офіційний вебсайт. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
7. Пенсійний фонд України: Офіційний вебсайт. URL: <http://www.pfu.gov.ua>
8. Петренко І. М. Пенсійна система України: проблеми та шляхи удосконалення. *Вісник Київського національного університету*. 2023. Вип. 3. С. 72–85.
9. Пікус Р., Циганок О. Формування системи пенсійного забезпечення в розвинених країнах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 131–139. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.1311>
10. Рудик В. К. Демографічні чинники та їх роль у реформуванні пенсійної системи України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3961>
11. Kowalski T. Demographic Changes and Pension Reforms in the European Union. *Journal of Social Policy*. 2024. Vol. 52, No. 1. P. 100–120.
12. European Commission. *The 2025 Pension Adequacy Report: Current and Future Income Adequacy in Old Age in the EU*. Luxembourg: European Commission, 2025.
13. OECD. *Pensions at a Glance 2024: OECD and G20 Indicators*. Paris: OECD Publishing, 2024.
14. European Parliamentary Research Service (EPRS). *EU Ageing Demographics: The Impact of Population Ageing and Demographic Changes in Pension Schemes in Europe*. Shehi, 2024.
15. Parfonov Y. Reforming the Pension System of Ukraine in the Conditions of Transformational Changes. *Public Administration and Regional Development*. 2022. № 16. P. 537–556. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2022.16.12>

References

1. Bohomolov, O. Ye. (2020). Sotsialna dovira yak osnova efektyvnoi pensiinoi reformy [Social trust as the basis of an effective pension reform]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia i praktyka*, no. 1 (11), pp. 58–65. (in Ukrainian)
2. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). [Official website]. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua>
3. Dudkin, O. V. (2023). Demohrafichni vyklyky pensiinoi systemy Ukrainy: analiz ta perspektyvy reformuvannia [Demographic challenges of the pension system of Ukraine: Analysis and prospects for reform]. *Ekonomika Ukrainy*, no.(5), pp. 45–58. (in Ukrainian)
4. Zelenko, V. (2023). *Reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy u svitli yevropeiskyykh standartiv* [Reforming the pension system of Ukraine in light of European standards]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. (in Ukrainian)
5. Libanova, E. (2024). V Ukraini bude depopuliatsiia [Depopulation will occur in Ukraine]. *Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the NAS of Ukraine*. [Official website]. Retrieved from https://lb.ua/society/2024/01/26/595542_ukraini_bude_depopulyatsiya.html
6. Eurostat. (n.d.). [Official website]. Retrieved from <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
7. Pension Fund of Ukraine. (n.d.). [Official website]. Retrieved from <http://www.pfu.gov.ua>
8. Petrenko, I. M. (2023). Pensiina systema Ukrainy: problemy ta shliakhy udoskonalennia [The pension system of Ukraine: Problems and ways of improvement]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu*, no. (3), pp. 72–85. (in Ukrainian)
9. Pikus, R., & Tsyhanok, O. (2023). Formuvannia systemy pensiinoho zabezpechennia v rozvynenykh krainakh [Formation of the pension provision system in developed countries]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. (6), pp. 131–139. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.6.1311> (In Ukrainian)
10. Rudyk, V. K. (2024). Demohrafichni chynnyky ta yikh rol u reformuvanni pensiinoi systemy Ukrainy [Demographic factors and their role in reforming Ukraine's pension system]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (62). Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3961> (in Ukrainian)
11. Kowalski, T. (2024). Demographic changes and pension reforms in the European Union. *Journal of Social Policy*, 52 no.(1), pp. 100–120.
12. European Commission. (2025). *The 2025 Pension Adequacy Report: Current and future income adequacy in old age in the EU*. Luxembourg: European Commission.
13. OECD. (2024). *Pensions at a Glance 2024: OECD and G20 Indicators*. Paris: OECD Publishing.
14. European Parliamentary Research Service (EPRS). (2024). *EU Ageing Demographics: The impact of population ageing and demographic changes in pension schemes in Europe* (Shehi, Author).
15. Parfonov, Y. (2022). Reforming the pension system of Ukraine in the conditions of transformational changes. *Public Administration and Regional Development*, (16), 537–556. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2022.16.12> (in Ukrainian)

Inna Tsvihun

Doctor of Economics,
Professor of the Department of Accounting, Taxation,
and E-Business Technologies,
Higher Education Institution “Podillia State University”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2752-267X>

Svitlana Savitska

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation
and E-business Technology,
Higher Educational Institution “Podillia State University”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1739-3536>

Oleksii Misinkevych

Director,
Khmelnitskyi Branch
Research Institute “UkrAgroPromProductivity”
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9417-4905>

THE IMPACT OF DEMOGRAPHIC FACTORS ON THE REFORM OF PENSION SYSTEMS IN THE EU COUNTRIES AND UKRAINE

The article examines the impact of demographic factors on the process of reforming the pension systems of the European Union countries and Ukraine. The key trends of demographic development are identified, including population ageing, declining birth rates, increasing life expectancy, and migration processes, which significantly affect the financial sustainability of pension systems. The experience of EU member states in

adapting pension models to new demographic conditions is analyzed through measures such as raising the retirement age, introducing funded components, encouraging the participation of older individuals in the labor market, and diversifying sources of financing. Particular attention is paid to comparing the Ukrainian pension system with European practices and identifying its structural problems: the deficit of the Pension Fund, the high level of informal employment, and the insufficient development of the funded tier. The need for a comprehensive approach to reform is substantiated, one that aligns demographic, social, and economic policies, improves the mechanisms of solidarity and funded pension provision, broadens the base of contribution payers, and enhances financial literacy among the population. The research results can be used to develop an effective strategy for modernizing Ukraine's pension system in accordance with demographic challenges and European social policy standards. The article proposes directions for further scientific investigation, including modeling the demographic impact on the long-term balance of pension systems and determining optimal reform parameters in the national context. Emphasis is placed on the importance of digitalizing pension processes and implementing modern information technologies to improve transparency and efficiency in contribution administration. The potential of social dialogue among the government, employers, and employees is revealed as a key factor in successful reform. The necessity of considering regional differences in demographic structure when shaping pension policy is underlined. It is concluded that ensuring the sustainability of the pension system requires not only technical changes in its mechanisms but also profound institutional transformations aimed at strengthening social solidarity and economic stability.

Keywords: demographic factors, pension system reform, citizens' pension provision, population aging, average pension, retirement age, financial literacy of citizens.

Стаття надійшла: 20.09.2025

Стаття прийнята: 12.10.2025

Стаття опублікована: 31.10.2025